

De avonturen van Tom Sawyer

Mark Twain

Voorwoord

Wenig boeken vangen de geest van de kinderjaren zo levendig en eerlijk als *De avonturen van Tom Sawyer*. Mark Twain schreef het en het verscheen voor het eerst in 1876. Het is veel meer dan een eenvoudig verhaal over kwajongensstreken. Het is een viering van verbeelding, vrijheid en die rusteloze levenslust die bij het opgroeien hoort.

Het verhaal speelt zich af langs de oevers van de Mississippi. Daar volgt het Tom Sawyer, een jongen die zich niets aantrekt van regels, gezag in twijfel trekt en van het alledaagse een avontuur maakt. Of hij nu een schutting wit kalkt, piraat speelt of in een donkere grot oog in oog staat met gevaar: Tom belichaamt dat diepe verlangen van ieder kind om de wereld op eigen wijze te ontdekken. Zijn slimheid, zijn gebreken en zijn grootmoedigheid maken hem herkenbaar voor mensen van alle tijden en plaatsen.

Toch schuilt er onder al die humor en charme een scherp maar zachtmoedig portret van de volwassen wereld. Door de ogen van een kind laat Twain de tegenstrijdigheden van het grote mensenleven zien: de starre zedelijkheid, de veinzerij, de neiging om gehoorzaamheid te verwarren met deugd. Zonder te preken nodigt het verhaal de lezer uit om na te denken over vrijheid, vriendschap, moed en de overgang van onschuld naar verantwoordelijkheid.

Meer dan een eeuw na de eerste verschijning blijft *De avonturen van Tom Sawyer* springlevend. De taal is speels, de taferelen onvergetelijk, de figuren blijven bij je. Het spreekt iedereen aan die nog weet hoe het voelde om jong te zijn – en iedereen die nog gelooft dat verbeelding het gewone in iets buitengewoons kan veranderen.

Deze editie nodigt u uit om een tijdloos meesterwerk opnieuw te ontdekken. Of u Tom Sawyer nu voor het eerst ontmoet of hem met nieuwe ogen terugziet: moge deze bladzijden u herinneren aan de vreugde van het avontuur en aan de blijvende toverkracht van de kinderjaren.

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK I.....	7
HOOFDSTUK II	14
HOOFDSTUK III	19
HOOFDSTUK IV	24
HOOFDSTUK V.....	31
HOOFDSTUK VI	35
HOOFDSTUK VII	42
HOOFDSTUK VIII	46
HOOFDSTUK IX	50
HOOFDSTUK X.....	54
HOOFDSTUK XI	59
HOOFDSTUK XII	63
HOOFDSTUK XIII	67
HOOFDSTUK XIV	72
HOOFDSTUK XV	77
HOOFDSTUK XVI	81
HOOFDSTUK XVII.....	88
HOOFDSTUK XVIII.....	91
HOOFDSTUK XIX	97
HOOFDSTUK XX	99
HOOFDSTUK XXI	103
HOOFDSTUK XXII.....	108
HOOFDSTUK XXIII	111
HOOFDSTUK XXIV.....	117

HOOFDSTUK XXV	118
HOOFDSTUK XXVI.....	125
HOOFDSTUK XXVII	132
HOOFDSTUK XXVIII	135
HOOFDSTUK XXIX	138
HOOFDSTUK XXX.....	144
HOOFDSTUK XXXI	152
HOOFDSTUK XXXII	159
HOOFDSTUK XXXIII	161
HOOFDSTUK XXXIV	170
HOOFDSTUK XXXV	172

HOOFDSTUK I

‘Tom!’

Geen antwoord.

‘TOM!’

Nog steeds niets.

‘Waar is die jongen nou gebleven?’ mompelde de oude dame. ‘Tom!’

Stilte.

Ze schoof haar bril omlaag en keek eroverheen de kamer rond; toen duwde ze hem weer omhoog en tuurde eronderdoor. Voor zoiets onbenulligs als een jongen zette ze dat ding zelden of nooit op de neus – het was haar pronkstuk, haar trots, gemaakt om indruk te maken, niet om mee te zien. Ze had net zo goed door een paar fornuisdeksels kunnen kijken. Even stond ze besluiteloos, toen zei ze, niet echt boos, maar luid genoeg om de meubels te laten meeluisteren:

‘Nou, als ik je te pakken krijg, dan...’

Ze maakte de zin niet af. Ze boog zich al voorover en porde met de bezem onder het bed, hapte naar adem bij elke stoot. Er kwam alleen de kat tevoorschijn.

‘Ik heb nog nooit zo’n jongen meegemaakt!’

Ze liep naar de open deur, bleef op de drempel staan en keek uit over de tomatenranken en de stinkende gouwe die haar tuin moesten voorstellen. Geen Tom te bekennen. Ze hief haar stem en riep schuin de verte in:

‘To-o-om!’

Achter haar klonk een zacht geritsel. Ze draaide zich bliksemsnel om en greep net op tijd een kleine jongen bij de slip van zijn jakje beet, zodat hij niet kon ontsnappen.

‘Daar! Ik had kunnen weten dat je in die kast zat. Wat heb je daar uitgespookt?’

‘Niets.’

‘Niets! Kijk eens naar je handen. En naar je mond. Wat is dat spul?’

‘Weet ik niet, tante.’

‘O nee, maar ik wel. Jam is het. Veertig keer heb ik gezegd: als je van die jam afblijft, trek ik je vel over je oren. Geef hier die stok.’

De stok zweefde al in de lucht – het gevaar was acuut –

‘O! Kijk eens achter u, tante!’

De oude dame draaide zich vliegensvlug om en rukte haar rokken uit de gevarenzone. Op hetzelfde ogenblik schoot de jongen weg, klauterde over de hoge schutting en verdween aan de andere kant.

Tante Polly stond even verbouwereerd, toen barstte ze in een zachte lach uit.

‘Die jongen ook! Leer ik het dan nooit? Heeft hij me niet vaak genoeg met zulke streken te pakken gehad? Ik zou toch zo langzamerhand op mijn hoede moeten zijn. Maar oude dwaas blijf je het grootste deel van je leven. Je kunt een oude hond geen nieuwe kunstjes leren, zeggen ze. En toch, lieve help, hij verzint elke dag wat nieuws. Hoe moet een mens nou raden wat er komen gaat? Hij weet precies hoe lang hij me kan plagen voor ik echt kwaad word. En hij weet ook: als hij me maar even kan afleiden of aan het lachen maken, is de bui weer over en krijg ik geen tik op zijn billen. Ik doe mijn plicht niet tegenover die jongen, dat is de waarheid, God weet het. Wie de roede spaart, bederft het kind, zegt de Schrift. Ik stapel zonde en ellende op voor ons allebei. Hij zit vol duivelskunsten, maar ach, hij is het kind van mijn arme overleden zuster, en ik kan het niet over mijn hart verkrijgen hem echt af te rossen. Elke keer dat ik hem laat lopen, knaagt mijn geweten eraan; en elke keer dat ik hem sla, breekt mijn oude hart bijna. Ach, de mens die geboren wordt uit een vrouw, zijn dagen zijn kort en vol kommer, zegt de Schrift, en zo is het ook. Vanavond zal hij weer spijbelen, en morgen moet ik hem straffen door hem te laten werken. Het is zwaar om hem op zaterdag te laten zwoegen terwijl alle andere jongens vrij zijn, maar hij haat werken meer dan wat ook, en ik móét iets doen, anders gaat hij eraan ten onder.’

Tom spijbelde inderdaad, en hij vermaakte zich uitstekend. Hij kwam thuis net op tijd om Jim, het kleine zwarte jongetje, te helpen met het zagen van hout voor de volgende dag en het splijten van aanmaakhout voor het avondeten – althans, hij was er op tijd om Jim zijn avonturen te vertellen terwijl die driekwart van het werk deed. Toms jongere broer (of liever halfbroer) Sid had zijn deel al gedaan (de spaanders oprapen), want Sid was een stil, braaf kind zonder lastige streken.

Terwijl Tom at en stiekem suiker pikte zodra hij de kans kreeg, stelde tante Polly hem vragen vol list en bedrog – diepzinnige vragen, want ze wilde hem in een val lokken en hem iets verraden. Net als veel argeloze zielen vond ze het heerlijk

te denken dat ze een gave had voor sluwe diplomatie. Ze zag haar doorzichtige listen aan voor meesterstukken van listigheid. Ze zei:

‘Tom, het was nogal warm op school, hè?’

‘Ja, tante.’

‘Heel warm, hè?’

‘Ja, tante.’

‘Had je geen zin om te gaan zwemmen, Tom?’

Er schoot een schrikje door Tom heen, een zweem van argwaan. Hij keek tante Polly aan, maar haar gezicht verried niets. Dus zei hij:

‘Nee, tante – nou ja, niet zo heel erg.’

De oude dame stak haar hand uit, voelde aan Toms overhemd en zei:

‘Maar nu ben je niet te warm, zie ik.’ Ze was in haar nopjes dat ze had ontdekt dat het overhemd droog was zonder dat iemand wist dat dát haar bedoeling was geweest. Maar Tom doorzag haar nu. Hij kwam haar volgende zet voor:

‘Een paar jongens hebben water over ons hoofd gepompt – het mijne is nog vochtig. Kijk maar.’

Tante Polly ergerde zich dat ze dat bewijsstuk over het hoofd had gezien en een kans had gemist. Toen kreeg ze een nieuwe inval:

‘Tom, je hoefde je kraag toch niet los te maken waar ik hem had vastgenaaid, om water over je hoofd te pompen? Maak je jas eens open!’

De spanning week van Toms gezicht. Hij deed zijn jas open. De kraag zat keurig vastgenaaid.

‘Verdraaid! Ga maar gauw. Ik dacht zeker dat je gespijbeld had en gaan zwemmen. Maar ik vergeef het je, Tom. Je bent een soort geschroeide kat, zeggen ze – beter dan je eruitziet. Deze keer dan.’

Ze was half teleurgesteld dat haar schranderheid had gefaald, half blij dat Tom eindelijk eens braaf was geweest.

Maar Sid zei:

‘Nou, ik dacht dat u zijn kraag met wit garen had vastgenaaid, maar het is zwart.’

‘Wat? Ik heb het met wit gedaan! Tom!’

Tom wachtte het vervolg niet af. Bij de deur zei hij:

‘Sid, ik zal je eens raken.’

Op een veilige plek bekeek Tom twee grote naalden die in de revers van zijn jasje staken, met garen eromheen gewikkeld – de ene met wit, de andere met zwart. Hij mompelde:

‘Zonder Sid had ze het nooit gemerkt. Verdorie! Soms naait ze met wit, soms met zwart. Ik wou dat ze eens één kleur koos – ik kan het niet bijhouden. Maar Sid zal ik eens mores leren!’

Hij was niet het voorbeeldkind van het dorp. Hij kende dat voorbeeldkind heel goed – en haatte hem.

Binnen twee minuten, of nog korter, was hij al zijn ellende vergeten. Niet omdat die minder zwaar woog dan die van een volwassene, maar omdat een nieuw, machtig genoeg alles verdrong en voor even uit zijn hoofd joeg – net zoals mannen hun tegenspoed vergeten in de opwindende van een nieuw plan. Dat nieuwe genoeg was een kunstje met fluiten dat hij net van een neger had geleerd, en hij brandde van verlangen om het ongestoord te oefenen. Het bestond uit een vogelachtig draaiinkje, een soort vloeibare triller, gemaakt door met de tong kort tegen het gehemelte te tikken midden in de melodie – wie ooit jongen is geweest, herinnert het zich vast nog wel. Met wat aandacht en volharding kreeg hij de slag te pakken, en hij liep de straat door met zijn mond vol muziek en zijn hart vol dankbaarheid. Hij voelde zich als een astronoom die een nieuwe planeet heeft ontdekt – alleen, wat puur, diep, onvervalst plezier betreft, had de jongen het voordeel.

De zomerdagen duurden lang. Het was nog niet donker. Plotseling hield Tom op met fluiten. Voor hem stond een vreemde jongen – iets groter dan zichzelf. Een nieuwkomer, van welke leeftijd of welk geslacht ook, was een hele gebeurtenis in het armoedige dorpje Sint-Petersburg. Deze jongen was ook nog eens keurig gekleed – op een doordeweekse dag! Dat was verbijsterend. Zijn pet was keurig, zijn strak dichtgeknoopte blauwe jakje nieuw en netjes, evenals zijn broek. Hij droeg schoenen – en het was pas vrijdag. Zelfs een das had hij om, een fel lint. Hij had iets stads over zich dat Tom diep in zijn binnenste raakte. Hoe langer Tom naar die schitterende verschijning keek, hoe hoger hij zijn neus optrok voor al die opsmuk en hoe armelijker zijn eigen kleren hem voorkwamen. Geen van beiden zei iets. Bewoog de een, dan bewoog de ander mee – maar

alleen zijdelings, in een cirkel; ze bleven elkaar recht aankijken. Ten slotte zei Tom:

‘Ik kan je wel aan!’

‘Laat maar zien dan.’

‘Nou, dat kan ik best.’

‘Nee, dat kun je niet.’

‘Jawel.’

‘Nee.’

‘Jawel.’

‘Nee.’

‘Jawel!’

‘Nee!’

Een ongemakkelijke stilte. Toen vroeg Tom:

‘Hoe heet je?’

‘Gaaf je niks aan.’

‘Nou, dan maak ik het mijn zaak.’

‘Waarom doe je dat dan niet?’

‘Als je nog veel zegt, doe ik het wel.’

‘Veel – veel – veel. Nou dan.’

‘O, jij denkt dat je heel wat bent, hè? Ik kan je met één hand op mijn rug wel aan, als ik wil.’

‘Waarom doe je het dan niet? Je zegt dat je het kunt.’

‘Nou, als je me blijft treiteren, doe ik het.’

‘Ja ja, ik heb hele families in dezelfde toestand gezien.’

‘Slimmerik! Jij denkt dat je wat voorstelt, hè? Wat een pet!’

‘Als je die pet niet mooi vindt, dan moet je hem maar afslaan. Ik daag je uit – en wie een uitdaging aanneemt, zuigt eieren.’

‘Leugenaar!’

‘Jij bent er ook een.’

‘Jij bent een vechtleugenaar en durft het niet op te nemen.’

‘Loop naar de maan!’

‘Zeg, als je nog veel brutaler wordt, smijt ik een steen naar je hoofd.’

‘Ja, vast.’

‘Echt waar.’

‘Waarom doe je het dan niet? Waarom blijf je maar zeggen dat je het zult? Omdat je bang bent.’

‘Ik ben niet bang.’

‘Wel.’

‘Niet.’

‘Wel.’

Weer een stilte, meer loeren en rondcirkelen. Ze stonden schouder aan schouder. Tom zei:

‘Wegwezen hier!’

‘Ga jij maar weg!’

‘Nee.’

‘Ik ook niet.’

Ze bleven staan, elk met een voet schuin als steun, duwend uit alle macht, elkaar hatelijk aanstarend. Maar geen van beiden won terrein. Na een worsteling tot ze allebei rood en bezweet waren, lieten ze voorzichtig los, en Tom zei:

‘Jij bent een lafaard en een hondje. Ik zal het aan mijn grote broer vertellen, en die kan je met zijn pink aan flarden slaan, en dat zal ik hem laten doen ook.’

‘Wat kan mij jouw grote broer schelen? Ik heb een broer die groter is dan hij – en weet je wat? Die gooit hem zo over die schutting heen.’ [Beide broers bestonden alleen in hun verbeelding.]

‘Leugen!’

‘Jij zegt het, maar dat maakt het niet waar.’

Tom trok met zijn grote teen een streep in het stof en zei:

‘Ik daag je uit om over die streep te stappen, dan sla ik je tot je niet meer kunt staan. Wie een uitdaging aanneemt, steelt schapen.’

De nieuwe jongen stapte meteen over de streep en zei:

‘Nou heb je gezegd dat je het zou doen, kom maar op.’

‘Du w niet te dichtbij, pas maar op.’

‘Je zei dat je het zou doen – waarom doe je het dan niet?’

‘Bij alles wat heilig is! Voor twee cent doe ik het!’

De nieuwe jongen haalde twee grote koperen munten uit zijn zak en hield ze spottend omhoog. Tom sloeg ze uit zijn hand. In een oogwenk rolden beide jongens door het stof, verstrengeld als katten; een minuut lang trokken ze aan elkaars haar en kleren, stompten en krabden elkaar in het gezicht, bedekten zich met stof en roem. Toen kreeg de chaos vorm: door de stofwolk heen zat Tom boven op de nieuwe jongen en timmerde met zijn vuisten op hem in. ‘Zeg dat je genoeg hebt!’ riep hij.

De jongen worstelde alleen maar harder om los te komen. Hij huilde – vooral van woede.

‘Zeg dat je genoeg hebt!’ – en het timmeren ging door.

Eindelijk perste de vreemdeling er een gesmoord ‘Genoeg!’ uit. Tom liet hem los en zei:

‘Nou weet je het. Pas voortaan op met wie je begint.’

De nieuwe jongen liep weg, veegde het stof van zijn kleren, snikte, snoof en keek af en toe om, schudde zijn hoofd en dreigde wat hij Tom de volgende keer zou aandoen als hij hem te pakken kreeg. Tom lachte hem uit, liep fier weg, en zodra hij zijn rug had gekeerd, raapte de nieuwe jongen een steen op, gooide en raakte hem tussen de schouderbladen, draaide zich om en rende weg als een gazelle. Tom joeg de verrader achterna tot hij wist waar hij woonde. Toen bleef hij een poosje bij het hek staan, daagde de vijand uit om naar buiten te komen, maar die maakte alleen gezichten door het raam en liet zich niet zien. Ten slotte verscheen de moeder van de jongen, noemde Tom een slechte, gemene, vulgaire jongen en joeg hem weg. Hij ging, maar hij zwoer bij zichzelf dat hij die jongen nog wel zou krijgen.

Die avond kwam hij laat thuis. Toen hij voorzichtig door het raam naar binnen klom, liep hij regelrecht in een hinderlaag: tante Polly stond hem op te wachten. Zodra ze zag in wat voor staat zijn kleren verkeerden, stond haar besluit vast: zijn vrije zaterdag zou veranderen in dwangarbeid.

HOOFDSTUK II

Het was zaterdagmorgen geworden. De hele zomerochtend straalde fris en vol leven. In elk hart zong een lied; en als dat hart jong was, klonk het lied ook over de lippen. Op elk gezicht lag blijdschap, in elke stap veerkracht. De acacia's bloeiden en hun geur vulde de lucht. Cardiff Hill, achter het dorp en er hoog bovenuit, was groen van blad en lag net ver genoeg weg om een betoverd land te lijken: dromerig, rustig en lokkend. Tom verscheen op het trottoir met een emmer witkalk en een lange bezem. Hij bekeek de schutting en alle vreugde week uit hem. Een diepe droefheid daalde op hem neer. Dertig meter planken, negen voet hoog. Het leven leek hem leeg, het bestaan een last. Zuchtend doopte hij de bezem in de emmer en streek over de bovenste plank; herhaalde het gebaar; deed het nog eens; vergeleek het smalle witte streepje met de eindeloze vlakke die nog onbewerkt stond, en ging moedeloos op een boomkist zitten. Jim kwam fluitend het hek uit met een tinnen emmer en zong Buffalo Gals. Water halen bij de pomp was Tom altijd een gruwel geweest, maar nu opeens niet meer. Hij dacht aan het gezelschap daar: witte, halfblanke en zwarte jongens en meisjes wachtten altijd op hun beurt, rustten uit, ruilden speelgoed, kibbelden, vochten, maakten kattenkwaad. En hoewel de pomp maar honderdvijftig meter verderop stond, kwam Jim nooit binnen het uur terug met water – en dan moest er nog iemand achter hem aan. Tom zei: 'Zeg Jim, ik haal dat water wel als jij een stukje witkalkt.' Jim schudde zijn hoofd. 'Kan niet, meester Tom. Ouwe juffrouw zei dat ik water moest halen en niet met niemand mocht treuzelen. Ze zei dat u vast zou vragen of ik wit ging kalken, en toen zei ze: ga je gang en bemoei je met je eigen zaken – ik zorg wel voor dat kalken.'

'Ach, trek het je niet aan wat ze zegt, Jim. Zo praat ze altijd. Geef die emmer maar – ik ben zo terug. Ze merkt er niks van.'

'O nee, meester Tom, dat durf ik niet. Ouwe juffrouw zou me de huid vol schelden. Echt waar.'

'Zij? Die slaat nooit iemand – hoogstens een tik met haar vingerhoedje op je kop. Wie trekt zich daar wat van aan? Ze praat hard, maar woorden doen geen pijn – tenminste niet als ze niet huilt. Jim, ik geef je een knikker. Een witte alley!'

Jim begon te wankelen.

'Een witte alley, Jim! En een goeie ook, een echte prachtnikker.'

Jeminee, dat is een mooie! Maar meester Tom, ik ben bang voor ouwe juffrouw...'

'En als je het doet, laat ik je mijn zere teen zien.'

Jim was maar een mens – die verleiding was te sterk. Hij zette de emmer neer, nam de knikker aan en boog zich vol belangstelling over de teen terwijl het verband eraf ging. Een ogenblik later rende hij de straat af met zijn emmer en een tintelende achterkant; Tom kalkte met overgave; en tante Polly trok zich terug met een pantoffel in de hand en triomf in de ogen. Maar Toms ijver duurde niet lang. Hij dacht aan de pret die hij die dag had willen maken, en zijn verdriet groeide. Straks zouden de vrije jongens langskomen op allerlei heerlijke tochten, en hem uitlachen omdat hij moest werken – alleen al de gedachte brandde als vuur. Hij haalde zijn wereldse rijkdom tevoorschijn en bekeek het: stukjes speelgoed, knikkers, rommeltjes; genoeg om misschien een ruiltje te maken, maar bij lange na niet genoeg voor een half uur pure vrijheid. Dus stopte hij zijn schamele bezit weer weg en gaf het plan op om de jongens om te kopen. Op dat donkere, hopeloze ogenblik sloeg de vonk over: een grootse, schitterende inval. Hij pakte de bezem weer op en ging rustig verder. Even later verscheen Ben Rogers – juist de jongen wiens spot hij het meest vreesde. Ben huppelde, sprong en danste – duidelijk een licht hart en hoge verwachtingen. Hij at een appel en gaf af en toe een lange, welluidende stoomfluit na, gevolgd door een diep dreunend ding-dong-dong, ding-dong-dong: hij speelde stoomboot. Toen hij dichterbij kwam, minderde hij vaart, nam het midden van de straat, boog ver naar stuurboord en draaide zwaar en plechtig rond – hij was de Big Missouri, met negen voet diepgang. Hij was boot, kapitein en scheepsbel tegelijk, dus moest hij zich voorstellen dat hij op zijn eigen brug stond en bevelen gaf en uitvoerde: 'Stop de machine, meneer! Ting-a-ling-ling!' De vaart liep bijna uit, hij gleed langzaam naar het trottoir.

'Achteruit, ting-a-ling-ling!' Zijn armen strekten zich stijf langs zijn zij.

'Achteruit op stuurboord! Ting-a-ling-ling! Chow! ch-chow-wow! Chow!' Zijn rechterhand draaide statige cirkels – dat was het grote scheprad van veertig voet.

'Achteruit op bakboord! Ting-a-ling-ling! Chow-ch-chow-chow!' Nu draaide de linkerhand.

'Stop stuurboord! Ting-a-ling-ling! Stop bakboord! Vooruit stuurboord! Stop! Laat je buitenschep langzaam draaien! Ting-a-ling-ling! Chow-ow-ow! Haal die voorlijn aan! Vlug nu! Kom op met die springlijn – wat doe je daar! Neem een

slag om die paal! Klaar bij de loopplank – laat gaan! Machines stoppen, meneer! Ting-a-ling-ling! SH*T! S'H*T! SH*T!' (hij probeerde de peilklokken).

Tom kalkte door – geen aandacht voor de stoomboot. Ben keek even, toen zei hij: 'Hé! Jij zit lelijk in de knoei, hè!'

Geen antwoord. Tom bekeek zijn laatste streek met een kunstenaarsblik, gaf nog een zachte veeg en beoordeelde het resultaat opnieuw. Ben kwam naast hem staan. Toms mond liep water bij die appel, maar hij bleef doorwerken. Ben zei: 'Hallo ouwe jongen, moet jij werken, hè?'

Tom draaide zich plotseling om en zei: 'O, ben jij het, Ben! Ik had je niet gezien.'

'Zeg – ik ga zwemmen. Jij niet? Maar natuurlijk vind jij werken veel leuker – hè? Natuurlijk!'

Tom keek de jongen even aan en zei: 'Wat noem jij werken?' 'Nou, is dit soms geen werk?'

Tom ging door met kalken en antwoordde achteloos: 'Misschien wel, misschien niet. Ik weet alleen dat het Tom Sawyer goed bevalt.'

'Kom nou, je wilt toch niet zeggen dat je het léuk vindt?'

De bezem bewoog rustig verder. 'Leuk? Waarom zou ik het niet leuk vinden? Krijgt een jongen elke dag de kans om een schutting te wit kalken?'

Dat wierp een nieuw licht op de zaak. Ben hield op met happen in zijn appel. Tom veegde sierlijk heen en weer – deed een stap terug om het effect te bekijken – voegde hier en daar een toets toe – beoordeelde het opnieuw. Ben volgde elke beweging, steeds geboeider, steeds meer meegezogen. Ten slotte zei hij: 'Zeg Tom, laat mij ook een beetje kalken.' Tom leek te aarzelen, wilde bijna ja zeggen; maar bedacht zich: 'Nee – nee – dat gaat niet, Ben. Tante Polly is vreselijk precies met deze schutting – hij staat aan de straat, snap je – maar als het de achterkant was, zou ik het niet erg vinden en zij ook niet. Ja, ze is ontzettend precies met deze kant; het moet heel zorgvuldig gebeuren. Ik denk dat er op duizend jongens misschien één is, of twee, die het zo kan als het moet.'

'Nee – echt waar? Ach kom, laat me toch proberen. Heel even maar – ik zou jou ook laten als ik Tom was.'

'Ben, ik zou het dolgraag doen, eerlijk waar; maar tante Polly... Jim wilde het al, maar ze liet hem niet. Sid wilde het, maar Sid mocht niet. Zie je nou hoe ik zit? Als jij eraan begint en er gaat iets mis...'

‘Ach wat, ik doe het echt voorzichtig. Laat me nou. Zeg – ik geef je het klokhuis van mijn appel.’

‘Nou... nee Ben, laat maar. Ik ben bang...’

‘Ik geef je hem helemaal!’

Tom gaf de bezem met tegenzin af – op zijn gezicht spijt, in zijn hart blijdschap. En terwijl de vroegere Big Missouri in de zon zwoegde en zweette, zat de gepensioneerd kunstenaar op een ton in de schaduw, liet zijn benen bungelen, at zijn appel en beraamde de ondergang van nog meer onschuldigen. Aan materiaal geen gebrek: de jongens kwamen in drommen langs; ze kwamen om te spotten, maar bleven om te kalken. Toen Ben uitgeput was, had Tom de volgende beurt geruild met Billy Fisher voor een vlieger in goede staat; toen die het opgaf, kocht Johnny Miller in voor een dode rat en een touwtje om hem mee te laten zwiepen – en zo verder, uur na uur. Tegen het midden van de middag was Tom, die ’s morgens nog een armoedige jongen was geweest, letterlijk rijk. Naast al het genoemde bezat hij twaalf knikkers, een deel van een mondharmica, een stuk blauw flessenglas om door te kijken, een spoelkanon, een sleutel die niets opende, een stukje krijt, een glazen stop van een karaf, een tinnen soldaatje, twee kikkervisjes, zes voetzoekers, een eenogig katje, een koperen deurknop, een hondenband – zonder hond – het heft van een mes, vier sinaasappelschillen en een kapotte oude raamkozijn. Hij had al die tijd heerlijk lui doorgebracht – met volop gezelschap – en de schutting had drie lagen witkalk! Als de emmer niet leeg was geraakt, had hij het hele dorp failliet doen gaan. Tom zei bij zichzelf dat de wereld toch niet zo leeg was. Hij had zonder het te weten een grote wet van het menselijk handelen ontdekt: om iemand – man of jongen – iets te laten begeren, hoef je dat iets alleen maar moeilijk te maken. Was hij een groot en wijs filosoof geweest, zoals de schrijver van dit boek, dan had hij nu begrepen dat werken alles is wat een mens móét doen, en spelen alles wat hij niet hoeft te doen. Dan had hij ook geweten waarom kunstbloemen maken of op een tredmolen lopen werk is, terwijl kegelen of de Mont Blanc beklimmen slechts vermaak is. In Engeland zijn er rijke heren die ’s zomers twintig of dertig mijl met een vierspan passagierskoets rijden, omdat dat voorrecht hen veel geld kost; maar bied hun loon voor die rit, en het wordt werk – dan bedanken ze voor de eer.

De jongen mijmerde een poos over de grote ommekeer in zijn wereldse omstandigheden, en ging toen op weg naar het hoofdkwartier om verslag uit te brengen.

